

BÖLÜM 21

BAHAETTİN KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNDE BAZI İMAN ESASLARIYLA İLGİLİ YAPILAN AYET İKTİBASLARI

Gülcan ABBASOĞULLARI¹

GİRİŞ

Bahaettin Karakoç'a göre şair, metafizik bir âlemin sarhoşu, bir ses avcısı, mutlak gerçeğin sevdalı arayıcısı, gönüllere mesajlar ileten bir sanatçıdır ve böyle olmakla insana ve topluma karşı sorumludur. İnançlarına bağlı bir şair olarak şiiri, Allah'a kavuşma yolunda bir vasıta, sanatı, yüce yaratıcıyı zikirde bir araç olarak görmüştür. O, “Şiir ne kendini inkâr eder, ne ferdi, ne toplumu, ne tabiatı, ne de Allah'ı” diyerek şiirin bir terkip olduğunu dile getirmiş (Özpay, 2018: 30; Narlı, 2018: 30). “Ben aşk, sevgi ve imanı ak kanat yaptım” diyerek de dış dünyaya karşı olan tavrını ilâhî ve teolojik bir epistemolojiye dayandırmıştır (Kanter, 2015: 41). Bahaettin Karakoç, İslam kimliğini şiirlerinde göstermiş, düşünce ve tasavvurlarını yaptığı iktibaslarla güçlendirmiştir. İman esaslarının ilki olan ve tarafımızca ele alınan Allah inancı onun şiirlerinin temelini oluşturmuştur. Bu çalışmada ise onun peygamber, kitaplar, melekler, kader ve ahiret düşüncesi, lafzen ve manen yaptığı iktibaslar aracılığıyla temellendirilmeye çalışılacaktır. Karakoç'un başka eserlerinde din kaynaklı isimlere yahut kavramlara yer verilmiştir. Ancak özellikle belirtmek gerekir ki, bu çalışmada iktibaslar esas alınarak tespitler yapılmaya çalışılmıştır. Ayrıca ayet iktibasları hem lafzen hem de manen tespit edilmeye çalışıldığı için dinî şiirlerinin toplandığı *Beyaz Dilekçe* adlı kitabı kaynaklık teşkil etmiştir.

Sözlük anlamı “ateş yakmak için bir yerden kor almak” olan iktibas, edebiyatta “manayı kuvvetlendirmek, söze güzellik kazandırmak maksadıyla bir şair veya nâsirin, eserine ayet, hadis ya da bunlardan parçalar alması” olarak tanımlanmaktadır (Numan, 2005: 177). İktibas lafzî ve manevî olmak üzere ikiye ayrılır. Manevî iktibas ise edebî sanatlar içerisinde en çok telmih yoluyla kullanılır (Yılmaz, 2013: 7). Bundan sonra Karakoç'un peygamberler, kitaplar, melekler, kader ve ahiret hakkında yapmış olduğu iktibaslar değerlendirilecektir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Türk İslam Edebiyatı ve İslam Sanatları AD., gulcan-019@hotmail.com

1.1 PEYGAMBERLER VE KİTAPLAR

Bahaettin Karakoç'un şiirlerinde peygamber bahsiyle ilgili olarak, manen ayet iktibaslarının yapıldığı görülmektedir. Karakoç'un manen iktibasa konu ettiği peygamberlerden bazıları Âdem, Nûh, Lût, İbrahim, İsmâil, Mûsâ, Süleyman, İsâ ve Muhammed (asm.) peygamberlerdir. *Bir Kelebeğin Fantazileri /5* şiirinde bütün peygamberlerin ve kitapların, sapkınları doğru yola iletmek için gönderildiği şöyle vurgulanmıştır:

Peygamberler göndermiş yeryüzüne

Kitaplar göndermiş

Sapkınları doğru yola çağırsın diye

Kul, kulluktan çıkar

Hamd ve şükretmesini bilmezse (Karakoç, 2016: 352)

Allah'ın Hz. Âdem'e bütün varlıkların isimlerini öğrettiği, Bakara suresi 31. ayette buyrulmaktadır. Karakoç telmih yoluyla bu ayetten manen iktibas yaparken Allah'ın celâl sıfatının kullardaki tecellisine vurguyla tasavvufi bir anlayışı söz konusu ettiği de söylenebilir:

Ben koydum adlarını birer birer eşyanın

Kızınca kılıç çektim, bu senin celâlınden

Seni yanımda buldum neye yöneldimse ben... (Karakoç, 2016: 94)

Karakoç, Allah'ın, Âdem'e secde etmeyen şeytanı (İblis) huzurdan kovmasıyla şeytanın insanların diriltilecekleri güne kadar insanları ayartma konusunda mühlet istemesine dair ayetlerden (A'râf 7/11-18; Sâd 38/77-85; Nisâ 4/120 vb.) manen iktibas yapmıştır:

Kovduğun şeytan bile mülkünde zar atıyor,

Gaflette avlayınca kulunu aldatıyor... (Karakoç,2016: 28)

Bakara suresi 35-37. ayetlerde Âdem ve eşinin cennetten kovulması bahsi yer almaktadır (Benzer ayetler için bkz. A'râf 7/19-24). "İnsanım, cennetten kovulan bir göçebeyim" diyen Karakoç (Karakoç, 2016: 130), ilgili ayetlerden hareketle insanın cennetten kovuluşuna telmih yoluyla iktibas yapmıştır:

Önce cennette yaşattın güzel güzel

Sonra da tökezledin diye dışarı attın beni

Beni ve kadını, ey sevgili

Cennetine sığdırmadın (Karakoç, 2016: 93)

Ey, cennetten nefsimize pay yansıtan al-elma!

Mağrip de, maşrık da yerinde ama nerde Havvâ?...
Dam akmış bir defa, sele sitem yağdırmak boş,
Bende bir Âdem yaşar ki pişmanlıklarla sarhoş;
Sık sık eşyayı kurcalar, tövbe iksiri içer,
Al-elma sarhoşu (ben)i kesin vurmaya gider. (Karakoç, 2016: 246)

Mâide suresi 27-30. ayetlerde Hz. Âdem'in iki oğlundan bahsedilir: "(Ey Muhammed!) Onlara, Âdem'in iki oğlunun haberini gerçek olarak oku. Hani ikisi de birer kurban sunmuşlardı da, birinden kabul edilmiş, ötekinden kabul edilme-mişti. Kurbanı kabul edilmeyen, "Andolsun seni mutlaka öldüreceğim" demişti. Öteki, "Allah ancak kendisine karşı gelmekten sakınanlardan kabul eder" demiş-ti. "Andolsun! Sen beni öldürmek için elini bana uzatsan da ben seni öldürmek için sana elimi uzatacak değilim. Çünkü ben âlemlerin Rabbi olan Allah'tan kor-karım. "Ben istiyorum ki, sen benim günahımı da, kendi günahını da yüklenip ce-hennemliklerden olasın. İşte bu zalimlerin cezasıdır." Derken nefsi onu kardeşini öldürmeye itti de (nefsine uyararak) onu öldürdü ve böylece ziyan edenlerden oldu." Karakoç Hz. Âdem'in iki oğlunun bazı kaynaklarda ifade edilen Hâbil ve Kâbil isimlerini zikretmiş ve işlenen bu cinayete atıfta bulunmuştur:

Kâbil'in kamburu arzın sırtında

Hâbil bir gökyüzüdür, çökmesi yok

Ey sevgili, gönlüm sana meftun olalı

Sırrını sır tutmaza dökmesi yok

Dökerse ölürüm, ötesi yok (Karakoç, 2016: 130)

Kanlı ellerini saklamaya çalışırken Kâbil,

Ufuklarda taş kesilir binlerce ebâbil. (Karakoç, 2016: 176)

Karakoç şiirlerinde Hz. Nuh ve Hz. Lut peygamberleri de manen iktibas yo-luyla anmaktadır. Kurân-ı Kerim'in pek çok ayetinde iki peygamberin isimleri ve kıssaları yer almaktadır. Bilhassa Karakoç aşağıdaki şiirinde, "Vaktiyle biz Nûh'u kendi kavmine resul olarak göndermiştik. Nûh, bin yıldan elli yıl daha az bir sü-reyle onların arasında kaldı. Sonunda zulümlerini sürdürürlerken onları tûfan yakaladı. Fakat biz Nûh'u ve gemidekileri kurtardık ve bunu bütün insanlık için bir ibret yaptık." şeklindeki Ankebut suresi 14-15. ayetlerden manen iktibasla Hz. Nuh'un tufanından söz ederek içinde yaşayan bir Nuh'tan bahsetmiş, insanın nefsiyle olan mücadelesini vurgulamıştır. Aynı şiirde Hz. Lut'un adını anmadan Sodom ve Gomore halkı olduğu düşünülen kavminden söz etmiş, "Lût'u da (pey-gamber gönderdik). Kavmine dedi ki: "Sizden önceki topluluklardan hiçbirinin (bu ölçüde) yapmadığı iğrençliği mi işliyorsunuz! Kadınları bırakıp da cinsel tat-

min için erkeklere yanaşıyorsunuz. Doğrusu siz taşkınlık eden bir topluluksunuz.” buyrulan Arâf suresi 80-81. ayetlerden manen iktibas yapmış, Hz. Lut’un kavmine işaretlerle şehvetin en kadim put olduğunu dile getirmiştir:

Sodom ve Gomore’nin her baskısı daha dehşet;
Çocuk-kadın hep köle, en kadim bir puttur şehvet,
Bende bir Nuh yaşar ki, tufan görmüş Hazret-i Nuh;
İlk tufandan bu yana aynı rota ve aynı ruh... (Karakoç, 2016: 246)

Karakoç’un şiirlerinde Hz. İbrahim’in putları kırışından, makam-ı İbrahim’den ve oğlu Hz. İsmail’in kurban edilişinden telmih yoluyla iktibas yapılmıştır. Hz. İbrahim’in putları kırışından Sâffât suresi 91-93. ayetler ve Enbiyâ suresi 58. ayette şöyle haber verilmiştir: “İbrahim onların putlarının tarafına gizlice gitti ve şöyle dedi: ‘Yemez misiniz?’ ‘Ne diye konuşmuyorsunuz?’ Derken üzerlerine yürüyüp onlara güçlü bir darbe indirdi.” “Derken (İbrahim) belki kendisine başvururlar diye içlerinden bir büyüğü bırakarak onları (putları) paramparça etti.” Karakoç putları kırmanın Hz. İbrahim’den kalan bir miras olduğunu söylemiştir:

Çocuk İbrahim’den öğrendik putları kırmayı, öğretmenimiz o
Ne bu mirası kirlet ne de tabiatın dokusunu
Ya âşık olunca ya da yağmur yağmaya başlayınca anlarsın
Ciğerini diriltten toprağın gizemli kokusunu. (Karakoç, 2016: 328)
Kulun kula gölge etmesi var ya,
Belki de en kötüsü budur haramların;
En bencili, en katısı, sevgisiz ve çorak
Saklanır arkasına renkli camların...
Elbet bir gün bir İbrahim kırar bu camları,
Sürüp gitmez bu Haccac-ı zalim akşamları. (Karakoç, 2016: 178)

Hacc suresi 27. ayette Allah’ın Hz. İbrahim’e “İnsanlara hac ibadetini duyur; gerek yaya olarak gerekse yorgun argın develer üzerinde uzak yollardan gelerek sana ulaşınsınlar.” dediği haber verilmiştir. Bu ayetten manen iktibasla Karakoç, bu çağrıya uyduğunu ifade etmiştir:

Aklımın dizgini gönlümün elinde
“Gel” dediğin yere geldim işte...
Çağrı senden gelmeseydi
Kalbimdeki boşluk nasıl dolardı,
Döşümü her zora gerebilir miydim?

Teşekkür ederim Allah'ım

Teşekkür ederim...

Gel çağrına gelmekte gecikseydim

Öylesine harap, öylesine eğreti

Yıkılmadan ayakta durabilir miydim? (Karakoç, 2016: 257-259)

Bakara suresi 125. ayette ise Makam-ı İbrahim'den bir namaz yeri edinilmesinin haber verilmesi sebebiyle Karakoç, Halil İbrahim makamını da selamlayacağını şöyle terennüm etmiştir:

Eşiğini öpüp vedalaşacağız Kâbe ile

Tekrar tekrar selamlayacağız

Hacer-i esved'i, Halil İbrahim makamını

Ve bütün olarak Kâbe'yi, senin evini (Karakoç, 2016: 265)

Sâffât suresi 102-107. ayetlerde Hz. İbrahim'in rüyasının sonucunda oğlu Hz. İsmail'i kurban edecekken Allah'ın bir kurbanlık verdiği haber verilmektedir. Karakoç bir şiirinde manen iktibasla kendisinin de İsmail için gönderilen koç misali olduğunu söylemiştir:

Her parçam kimya-yı saadetle çerçevesi

Atomlarla, nötronlarla donatılmışım

İsmail için gönderilen koç misali

İlelebet eşiğini beklesin başım (Karakoç, 2016: 109)

Hz. Nuh bahsinde değindiğimiz gibi Karakoç bazen içinde bir Nuh yaşadığından dem vurur bazen de aşağıdaki örnekte olduğu gibi içinde yaşayan Musa'dan bahseder. Aslında böyle yapmakla Karakoç'un, her bir peygamberin insanlığa örneklik teşkil ettiğini bir kez daha vurgulamış olduğu söylenebilir. Karakoç, Hz. Musa kıssasındaki Tûr dağıyla ilgili ayetlerden (Kasas 28/46; Tâhâ 20/80 vb.) ve "Bunun üzerine Mûsâ'ya, "Asân ile denize vur!" diye vahyettik. Deniz derhal yarıldı, her parça koca bir dağ gibi oldu." mealindeki Şuârâ suresi 63. ayetten manen iktibas yapmıştır:

Dün zil takıp şarkı söyleyen Orşelimli kızlar,

Bugün Filistin'de Müslüman kanı içiyorlar.

Bende bir Mûsâ yaşar, bir Mûsâ, yahşi ve yavuz

Tûr-i Sina'da niyaz eder bu emin kılavuz;

Bitsin Firavunlar saltanatı, Allah birdir, der

Alır asâsını ele, Nil'e girmeye gider. (Karakoç, 2016: 247)

Neml suresi 20-22. ayetlerde “Süleyman kuşları gözden geçirdi ve “Hüdhüd’ü niçin göremiyorum; yoksa kayıplara mı karıştı?” diye sordu. “Ya bana açık bir gerekçe getirir veya onu şiddetle cezalandırırım ya da onu boğazlarım!” Çok geçmeden hüdhüd gelip dedi ki: “Ben, senin bilmediğin bir şeyi öğrendim. Sebe’ halından sana kesin bir bilgi getirdim.” diye haber verilen Hüdhüd’ün Belkıs’tan haber getirmesi Karakoç’un şiirinde manen iktibas yoluyla yer almıştır:

Belkıs’ın kuş elçisi Süleyman’a erince,

Ne demiş, ne dememiş bilen yok yeterince. (Karakoç, 2016: 370)

Hz. İsa’nın Allah’ın katına yükseltilmesi ile ilgili olarak ayetlerde şöyle buyrulmuştur: “Allah elçisi Meryem oğlu İsa Mesih’i öldürdük” demeleri yüzünden... Hâlbuki onu ne öldürdüler ne de çarmıha gerdiler; (başkası ona benzer kılındığı için) şüphe içine düşürüldüler. Onun hakkında ihtilâfa düşenler bu konuda tam bir kararsızlık içindedirler. Bu hususta zanna uyma dışında hiçbir bilgileri yoktur ve kesin olarak onu öldürmemişlerdir.” (Nisâ 4/157), “Allah buyurmuştu ki: “Ey İsa! Ben seni vefat ettireceğim, seni katıma yükselteceğim, seni o inkârcılardan arındıracağım ve sana tâbi olanları kıyamet gününe kadar inkâr edenlerden üstün kılacağım. Sonra dönüşünüz bana olacak. İşte, ayrılığa düşüp durduğunuz hususlarda aranızda hükmü o zaman ben vereceğim.” (Âl-i İmrân 3/55). Hz. İsa’ya benzetilen kişinin kim olduğuna dair tefsirlerde geçen bir rivayete göre, Hz. İsa’nın havârilere birinin casusluk yaparak Yahudilere onun yerini haber vermesi şeklindedir. Akabinde Kral’ın askerleri Hz. İsa’yı kuşatacakken Allah, havariyi Hz. İsa’nın görüntüsüne benzetir ve böylelikle havari çarmıha gerilir (Yazıcı, 2005: 77). Aşağıdaki şiirinde Karakoç’un, bu hususu telmih yoluyla manen iktibas yaptığı söylenebilir. Devamında ise İncil’in tahrif edildiğini (Âl-i İmrân 3/78) vurgulamış ve Hz. Nuh ve Hz. Musa bahislerinde olduğu gibi içinde yaşayan bir İsa’dan söz etmiştir:

Göze geldi, önce İsa’yı yedi İseviler

Ve sonra da kutsal kitap İncil’i kemirdiler.

Bende bir İsa yaşar ki, tarttım hepten hoşgörü,

Her konuk bassın diye bir hasır yapmış gönlünü. (Karakoç, 2016: 248)

Karakoç bütün peygamberleri andığı gibi hususi olarak Hz. Muhammed’i (asm.) çeşitli özellikleriyle anmıştır. Mesela Ra’d suresi 7. ayette Hz. Muhammed (asm.) özelinde, “İnkâr edenler, “Ona Rabbinden bir mucize indirilseydi ya!” diyorlar. Sen ancak bir uyarıcısın. Her kavim için de bir yol gösteren vardır.” buyrulmuştur. Karakoç ayette geçen Hz. Muhammed’in (asm.) kurtuluşa çağırان bir kılavuz olduğunu şiirinde şöyle vurgulamıştır:

Duyun dört köşe yedi iklim,
Sevgili kurtuluşa çağırıyor, dinleyin!
Sevgili kılavuz göndermiş iki cihan nuru
Sevgiler sultanı sevgilisini. (Karakoç, 2016: 20)

Karakoç, “Muhammed, sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir. Fakat o, Allah’ın Resülü ve nebilerin sonuncusudur. Allah her şeyi hakkıyla bilendir.” şeklindeki Ahzâb suresi 40. ayetten manen iktibasla Hz. Muhammed’in âdil ve cömertliğinin yanı sıra ayette belirtilen son peygamber oluşuna dikkat çekmiştir:

Kur’an sana indi, sensin son elçi;
Âdilsin, cömertsin, âleme rahmet... (Karakoç, 2016: 245)

Görüldüğü üzere Hz. Muhammed’in (asm.) âlemlere rahmet oluşuna da vurgu yapmış başka mısralarında da “(Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.” şeklinde Enbiyâ suresi 107. ayetten manen iktibas yapmıştır:

İnci bir değer ise en güzel inci sensin
Nebilerin içinde ebedi genci sensin
Âlemlere rahmetsin, aşkın direnci sensin
Yerlerin ve göklerin gerçek gönenci sensin
İman kandilimizin sensin tükenmez yağı (Karakoç, 2016: 279)

Ahzâb suresi 56. ayette Hz. Muhammed’e (asm.) salât u selâm getirilmesi şöyle emredilmiştir: “Şüphesiz Allah ve melekleri Peygamber’e salât ediyorlar. Ey iman edenler! Siz de ona salât edin, selam edin.” Karakoç Hz. Peygamber’e yazdığı şiirlerinde salât u selâmı konu edinmiş, “*Peygamber-i Ekbersin Sen*” şiirinde ise her salâvâtı, ak sancağa teşbih etmiştir:

Salât ü selam sana,
Bütün ihtiram sana... (Karakoç, 2016: 235)
Her salâvât bir ak sancak,
Vurgun güller seni tanır. (Karakoç, 2016: 243)

Karakoç, şiirlerinde iman bahislerinden olan kitaplara değinmiş. Kurân-ı Kerim’in Hz. Muhammed’e (asm.) indirildiğini “Kur’an sana indi, sensin son elçi/Âdilsin, cömertsin, âleme rahmet” (Karakoç, 2016: 245) mısralarıyla ifade etmiştir. Bunun yanı sıra Kurân-ı Kerim’de geçen Elif-Lâm-Râ / Elif-Lâm-Mim-Sâd / Elif-Lâm-Mim hurûf-ı mukatta harflerinden lafzen iktibas yaptığı ayetler şöyledir:

“Elif, Lâm, Râ. Bunlar hikmet dolu Kitab’ın âyetleridir.” (Yûnus 10/1)

“Elif Lâm Râ. Bu Kur’an; âyetleri, hüküm ve hikmet sahibi (bulunan ve her şeyden) hakkıyla haberdar olan Allah tarafından muhkem (eksiksiz, sağlam ve açık) kılınmış, sonra da Allah’tan başkasına kulluk etmeyesiniz diye ayrı ayrı açıklanmış bir kitaptır.” (Hûd 11/1)

“Elif Lâm Mîm Sâd. Bu, sana, kendisiyle (insanları) uyarman için ve müminlere öğüt olarak indirilmiş bir kitaptır. Artık ondan dolayı göğsünde bir sıkıntı olmasın.” (Arâf 7/1)

“Elif Lâm Mîm. Bu, kendisinde şüphe olmayan kitaptır. Allah’a karşı gelmekten sakınanlar için yol göstericidir.” (Bakara 2/1-2 ayet vb.)

Karakoç “*Aşk Mektubu*” şiirinde bu harfleri zikretmiş, özellikle onun Bakara suresi 1. ayeti olan “elif-lâm-mim” ayetinden sonra “kendisinde şüphe olmayan” şeklinde geçen ifadeye binaen “sen bellisin ya ben kimim?” sorusunu yöneltmiştir:

Elif-lâm-râ

Hayatı seninle selamlıyorum

Yollarda seninle yürüyorum gece-gündüz

Seninle oturuyorum sofralara...

Elif-lâm-mim-sâd

Her şeyin en doğrusunu, en güzelini

Yalnızca sen bilirsin

Suları sen dokudun kanat kanat...

Elif-lâm-mim

Sen bellisin ya ben kimim? (Karakoç, 2016: 73)

Ayrıca Karakoç, Kurân’ın, korunmuş bir levhada olduğunun zikredildiği Bura suresi 22. ayetten manen iktibas yapmıştır:

Rüzgâr nerden eserse essin, değiştiremez;

Levh-i mahfuzda bağrımıza basmışız bir kez. (Karakoç, 2016: 183)

Bahaettin Karakoç, Allah’ın kulundan yapmasını yahut yapmamasını istediği emir ve yasaklar konusuna şiirlerinde temas etmiştir. Hususi olarak sadece Allah’a hamd etmek, ondan ümit kesmemek ve onun ipine sınımsız sarılmak, okumak, doğru olmak, infak etmek ve faiz yememek gibi bazı emir ve yasakları vurguladığı görülmektedir. Karakoç bir şiirinde, gücüyle orantılı bir yük niyazında bulunurken, “Allah bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kılar. (Şöyle diyerek dua ediniz) Ey Rabbimiz! Unutur, ya da yanılırsak bizi sorumlu tutma! Ey Rabbimiz! Bize, bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme. Ey Rabbimiz! Bize

gücümüzün yetmediği şeyleri yüklemel!...” mealindeki Bakara suresi 286. ayetten manen iktibas yapmıştır. Aşağıdaki misalde Karakoç’un yaptığı duanın kaynağının, Kurân-ı Kerimdeki ilgili ayetler olduğu söylenebilir:

Ey sevgili
Gücümle oranlı olmayan yükü
Yüklersen omuzlarıma, taşıyamam
Kalbi dirilten aşkı ise
Hiç eksik etme benden
Hürriyetsiz yaşarım da
Aşksız yaşayamam... (Karakoç, 2016: 101)

Müslümanın sorumluluklarından olan Allah’a hamd etmek, Karakoç’un şiirlerinde vurguladığı hususlardandır. Allah’a hamdını ifade eden “Elhamdülillâh” lafzına yer vermiştir. Hatta Allah’a şükürünü ifade ettiği “elhamdülillâh” redifli bir şiiri olmakla birlikte bunu daha çok Arapça bir şükür ifadesi olarak kullandığı söylenebilir. Allah’a hamdla birlikte teslimiyeti vurguladığı da görülür:

Rabb’imin eseriyim şükürümün sınırı yok;
Kurulmuş tuzaklardan kaçtım elhamdülillah!...
Köprü çöktü-çökecek korkusu taşımadım,
Selleri kulaç kulaç geçtim elhamdülillah! (Karakoç, 2016: 362)

Bu şükür ifadesinin yanı sıra hamdın sadece Allah’a mahsus oluşunun haber verildiği Fatıha suresinin ilk ayetinden ise manen şöyle iktibas yapmıştır:

Hamd yalnız Sana mahsus, şükür Sana övgüdür,
Verdiklerine şükür, aldıklarına şükür!... (Karakoç, 2016: 45)

Kurân-ı Kerim’de Allah’ın rahmetinden ümit kesilmemesi gerektiğine dair “De ki: “Ey kendilerinin aleyhine aşırı giden kullarım! Allah’ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Şüphesiz Allah bütün günahları affeder. Çünkü O, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.” yahut “...Allah’ın rahmetinden ümit kesmeyin. Çünkü kâfirler topluluğundan başkası Allah’ın rahmetinden ümidini kesmez.” (Zümer 39/53 vb.) şeklinde kullara yapılan ikazlar bulunmaktadır. Karakoç’un ilgili mesajlardan yaptığı manen iktibas örnekleri ise şöyledir:

Müminlere karamsarlığı sen yasakladın
Umutluyum
Bütün müminlerin günahlarını bağışla
Benimkini de... (Karakoç, 2016: 268)

Sabır sana saygıdır, senden umut kesilmez;

İnkâr bir intihardır, ancak sapıklar bilmez. (Karakoç, 2016: 42)

Garibim, mustaribim ama umutsuz değil

Seninle dost olanlar cihanda mutsuz değil... (Karakoç, 2016: 28)

Âl-i İmrân suresi 103. ayette, “Hep birlikte Allah’ın ipine (Kuran’a) sımsıkı sarılın. Parçalanıp bölünmeyin...” buyrulmaktadır. Karakoç şiirlerinde yer yer ilgili ayeti manen iktibas yapmış ve bir şiirinde o ipin, Kur’ân-ı Hakîm olduğundan bahsetmiştir:

Rabbim Sana açılan elleri yakmazsın sen,

İpine sarılanı asla bırakmazsın sen. (Karakoç, 2016: 53)

Senin sünnetinle Hakk’ın ipine

Sarılan bilir ki, som vahdet budur. (Karakoç, 2016: 241)

Andolsun âşık gönle, andolsun ak yüreğe,

Rabb’im beni ipinle sağlam bağla direğe.

O ip Kur’ân-ı Hakîm, o direk ki namazdır,

Kulun Kur’ân kölesi, adını arşa yazdır... (Karakoç, 2016: 57)

“Yaratan Rabbinin adıyla oku!” emri, indirilen ilk ayet olan Alak suresinin 1. ayetidir. Karakoç, bu emre şiirinde şöyle dikkat çekmiştir:

“Elif, lâm, mim” bir şifre, Sendedir anahtarı,

“Oku!” dersen okurum çığlıksız duaları... (Karakoç, 2016: 34)

Allah’ın daima doğruluğu buyurduğunu ifade eden Karakoç bir başka mısra-sında ise Hud suresi 112. ayet olan “Öyle ise emrolunduğun gibi dosdoğru ol...” mealindeki ayetten manen iktibas yapmıştır:

Ey yaradan, sınavan, nimetlerle doyuran;

Hak ile dost olmayı, doğruluğu buyuran! (Karakoç, 2016: 41)

Kur’ân-ı Kerim’in pek çok ayetinde infak emredilir. Buna misal olarak Teğabun suresi 16. ayette şöyle buyrulur: “...Kendi nefsinize hayır (en büyük yarar) olmak üzere infakta bulunun. Kim nefsinin bencil tutkularından (ya da cimri tutumundan) korunursa; işte onlar, felah (kurtuluş) bulanlardır.” Karakoç İslam kimliğini öne çıkaran bir şair olarak manen iktibasla, vermenin bir ibadet olduğunu terennüm etmiştir:

İstemek bir şehvettir, vermek ise ibadet;

Biri cezir, öteki gökleri döven bir med... (Karakoç, 2016: 174)

Karakoç, faiz çeşmesinin akan irininin helâl suyuna sızması için tazarruda

bulunur. Onun, faizle ilgili birçok ayetle beraber faizin haram kılındığının bildirildiği “Faiz yiyenler, ancak şeytanın çarptığı kimsenin kalktığı gibi kalkarlar. Bu, onların, “Alışveriş de faiz gibidir” demelerinden dolayıdır. Oysa Allah alışverişi helal, faizi haram kılmıştır...” mealindeki Bakara suresi 275. ayetten manen iktibas yaptığı söylenebilir:

Som altundan da olsa fâiz çeşmesinin musluğu,
Rabb'im ondan akan irin sızmasın helâl suyumuza!
(Karakoç, 2016: 181)

1.4. MELEKLER, KADER VE AHİRET HAYATI

Karakoç'un dini muhtevanın öne çıktığı şiirlerinde meleklerle, kadere ve ahirete iman söz konusu edilmiştir. İncelenen şiirlerinde ayet iktibasına konu olan yazıcı meleklerle vurgu yapılmıştır. Bu minvalde Karakoç'un, “Üstelik, biri insanın sağ tarafında, biri sol tarafında oturmuş iki alıcı melek de (onun yaptıklarını) alıp kaydetmektedir. İnsan hiçbir söz söylemez ki onun yanında (yaptıklarını) gözetleyen (ve kaydeden) hazır bir melek bulunmasın.” mealindeki Kaf suresi 17-18. ayetlerden manen iktibas yaptığı söylenebilir:

Geceleri de gündüzleri gibi diri tutmak varken,
Sen niye uyursun pınarın gözü?
Durmadan hesap yazarken kâtipler,
Sen de çıkınını aç, göster. (Karakoç, 2016: 213)

Karakoç'un başka bir şiirinde ise, kadere olan teslimiyetini “Onu beklemediği yerden rızıklandırır. Kim Allah'a tevekkül ederse, O kendisine yeter. Şüphesiz Allah emrini yerine getirendir. Allah her şeye bir ölçü koymuştur.” mealindeki Talâk suresi 3. ayetten manen iktibasla vurguladığı söylenebilir:

Soğan-ekmek yemişsin açlık tekmeledikçe,
Keskin acılar sinmiş, gözlerinin damına
Kavunca sulandırmış,
Birisi ayna gibi suyunu bulandırmış
İsyân yok, katlanacaksın
Önce çan sesleri duyulur kervan gelirken
Peşinden toz-duman,
Yağmur bekliyorsan her buluttan
Umutlanabildiğin kadar umutlan
Öyle dokunmuş kader,
Öyle dokunmuş zaman. (Karakoç, 2016: 15-16)

Karakoç kıyamet ve ahiret hayatına dair olan bahislere de değinmiştir. Hususi olarak kıyametin alametleri, ceza günü, mahşerde yüzü kara olanlar ve kâfirlerin tekrar dünyaya dönmek isteyişlerini söz konusu etmiştir. Karakoç kıyametin kopmasının gerçek olduğunu ve ödeşme gününün geleceğini vurgularken “Tozutup savuranlara, ağırlık taşıyanlara, kolaylıkla akanlara, iş bölüştürenlere andolsun ki, size vaad olunan şey elbette doğrudur. Hesap ve ceza mutlaka gerçekleşecektir.” mealindeki Zâriyât suresi 1-6. ayetlerden iktibas yapmıştır:

“Esip savuran rüzgâra, yağmur yüklü bulutlara,

Kolayca süzülen gemilere

Ve işleri yöneten meleklerle

And olsun ki,

Size söz verilen kıyametin kopması

Şüphesiz gerçektir.

“Ödeşme günü gelecektir” diyor sevgili. (Karakoç, 2016: 24)

Kıyametin alametleri ile ilgili olarak şiirlerinde dağları hallaç pamuğuna benzetmesi ve onların da kül olup savrulmalarından, göklerin maden gibi eriyeceğinden ve kâinatın tutuşup yandığından söz etmesi Kurân-ı Kerimdeki bazı ayetlerden manen iktibas yaptığını göstermektedir. İlgili şiir ve ayetler şöyledir:

...İğneden ipliğe sorgular bizi.

Savurur küllerimizi kâinata

Hallaç pamuğu gibi

Dağları dağlara çarpar,

Gökleri maden gibi eritir,

Kurutur gölü, denizi. (Karakoç, 2016: 25)

Gökler maden gibi erir sen isteyince

Dağlar-taşlar pamuk gibi savrulur

Kâinat tutuşur, yanar, kavrulur

Yitirir boyutlarını boyutlu olan

Ne gündüz kalır ne gece

Ne harf kalır ne hece

Yeter ki bilicisi uz olsun (Karakoç, 2016: 118)

“Artık kim zerre ağırlığınca bir hayır işlerse onun mükâfatını görecektir. Kim de zerre ağırlığınca bir kötülük işlerse onun cezasını görecektir.” (Zilzâl 99/7-8. Benzer ayet için bkz. Lokmân 31/16).

“(Ey Muhammed!) Sana dağların (kıyamet günündeki) halini soruyorlar. De ki: “Rabbim onları toz edip savuracak.” (Tâhâ 20/105).

“Yeryüzü şiddetle sarsıldığı, dağlar parça parça dağılıp saçılmış toz olduğu ve siz de üç sınıf olduğunuz zaman, O, (kimini) yükseltir, (kimini) alçaltır.” (Vâkıa 56/3-7).

“Göğün, erimiş maden gibi ve dağların atılmış renkli yün gibi olacağı günü hatırla.” (Meâric 70/8-9).

“Denizler kaynayıp fışkırtıldığı zaman...” (İnfîtâr 82/3. Benzer ayetler için bkz. Tekvîr 81/ 6).

Karakoç, kıyamet günü ayın tutulması, güneş ve ayın bir araya getirilmesini “takvimin hükmü geçmez, saatin nabzı atmaz” mısrasıyla, insanların kıyametin şiddetinden ötürü sevdiklerinden kaçacak oluşuna “âlem her ü merc olur, ana-baba aratmaz” mısrasıyla ve sûr’un üfürülüşünü söz konusu ederek Kurân-ı Kerim’den manen iktibaslar yapmıştır. İlgili şiir ve ayetler şöyledir:

Hayatın kalbi dursa bütün hareket durur,

Gök maden gibi erir, bilinmeze savrulur...

Takvimin hükmü geçmez, saatin nabzı atmaz;

Âlem her ü merc olur, ana-baba aratmaz

Kıyameti kutlarım, kalbi var kıyametin,

Ama dehşetten dehşet, çetinden daha çetin.

İsrâfil üfleyince kâinatı sarsar Sûr,

Yerler-gökler anlar ki artık hasat sonudur.

Sûr’u da kutluyorum, Sûr’un da bir kalbi var;

Kalp ışık odağıdır, bilir kalbi olanlar. (Karakoç, 2016: 61)

“...Onlar, (dehşetinden) kalplerin ve gözlerin halden hale geçeceği bir günden korkarlar.” (Nûr 24/37).

“Kulakları sağır eden o ses geldiği (kıyamet koptuğu) zaman; (işte) o gün, kişi kardeşinden, annesinden, babasından, eşinden ve oğullarından kaçacak. O gün, onlardan herkesin kendisine yetecek bir işi (derdi) vardır.” (Abese 80/33-37).

“Fakat insan önündeki (kıyamet günü)nü yalan saymak ister. Kıyamet günü ne zaman diye sorar. Ama göz (dehşetten) kamaştığı, ay tutulduğu, güneş ve ay bir araya getirildiği zaman, (işte) o gün insan, kaçacak yer neresi, der.” (Kıyâmet 75/5-9).

“Sûr’a üfürüldüğü zaman, (işte) o gün ne aralarında soy-sop yakınlığı kalacak, ne de birbirlerini arayıp soracaklardır.” (Müminûn 23/101. Benzer ayetler için bkz. Yâsîn 36/53, Kâf 50/41, Kamer 54/6).

Karakoç, bir şiirinde yüzü kara kullardan dem vurmakta, putlarına sarılıp Hakk'a köstek olanların dünyada ve ahirette yüzlerinin kararacağını söylemektedir. Kurân-ı Kerim'in bazı ayetlerinde mahşerde bir takım yüzlerin ak, bir takım yüzlerin kara olacağından bahsedilmesi Karakoç'un manen iktibas yaptığı kaynağı göstermektedir. İlgili şiir ve ayetler şöyledir:

Putlarına sarılıp Hakk'a köstek olanlar,

Dünyada ve ukbâda yüzü kara kullardır... (Karakoç, 2016: 55)

“O günde birtakım yüzler ağaracak, birtakım yüzler kararacak. Yüzleri karararlara gelince (onlara): “İman ettikten sonra (Allah'ın emirlerini tanımayıp) inkâra/küfre saptınız ha! İşte küfre sapmanıza/inkâr etmenize karşılık azabı tadın.” (denilecek). Yüzleri ağaranlar ise Allah'ın rahmeti içinde (cennette)dirler. Onlar orada ebedi kalacaklardır.” (Âl-i İmrân 3/106. Benzer ayetler için bkz. Abe-se 80/38-41; Zümer 39/60; Yûnus 10/27).

Karakoç, ölümün bir başka kıyamet olduğu kanaatiyle, insanın kendisiyle yapacağı bir hesaplaşmaya dikkat çekmiş ve “Ateşin karşısında durdurulup da, “Ah, keşke dünyaya geri döndürülsek de Rabbimizin âyetlerini yalanlamasak ve müminlerden olsak” dedikleri vakit (hâllerini) bir görsen! Hayır, (bu yakınmaları) daha önce gizlemekte oldukları şeyler onlara göründü (de ondan). Eğer çevrilselerdi elbette kendilerine yasaklanan şeylere yine döneceklerdi. Şüphesiz onlar yalancılardır.” mealindeki Enam suresi 27-28. ayetlerden manen iktibasla “vade dilenmek” tabirini kullanmıştır:

“Bir gün daha” diye diye biter vâde,

Sen mahmurken bir de bakarsın ki dikilmiş tahsildar.

Aylar yıllar hiçbir güne geçmez de,

Can teslim ederken kıyametler kopar.

Hesabın karışıkça, bilemezsin zararda mısın, kârda mı,

Söndürür çıranı vâde dilenmenin yordamı. (Karakoç, 2016: 197)

SONUÇ

İncelenen şiirlerinde Bahaettin Karakoç'un yaptığı iktibasların, iman esasları çerçevesinde dile getirildiği görülmektedir. Onun peygamberler, kitaplar, melekler, kader ve ahiret inancına dair yapmış olduğu iktibaslar inanç dünyasını ortaya koymaktadır. İlgili konulara dair yapmış olduğu iktibaslar hurûf-ı mukattalar haricinde Allah tasavvurunda olduğu gibi daha çok telmih yoluyla. Hususi olarak Karakoç, içinde yaşadığını ifade ettiği Hz. Nûh, Hz. Mûsâ ve Hz. İsâ peygamberlerden hareketle nefisle mücadele, inkârcılarla mücadele ve hoşgörü şeklindeki üç hususu öne çıkartmış, Hz. Muhammed'in (sav.) ise rehber, son peygamber ve âlemlere rahmet oluşu üzerinde durmuştur. Dört kitaba atıf yapmasının yanı sıra yaptığı iktibaslardan da anlaşılacağı üzere özellikle Kur'an-ı Kerim'i ve ondaki hakikatleri dile getirmiştir. Melekler, kader ve ahiret ile ilgili olarak da manen iktibaslar yaptığı görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Kanter, B. (2015). Bahaettin Karakoç'un şiir estetiği. (Ed. Sabah Çevik, Yakup Çelik, Bahanur Garan), *Sabah esintileri Bahaettin Karakoç* içinde 39-48. İstanbul: Ada Ofset Matbaacılık.
- Karakoç, B. (2016). *Beyaz dilekçe*. (2. Baskı). İstanbul: Nar Yayınları.
- Kur'an Yolu Meali*. (2014). (Haz. Hayrettin Karaman vd.). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Küleççi, N. (2005). *Açıklama ve örneklerle edebî sanatlar*. (4. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Narlı, M. Bahaettin Karakoç, *Türk Edebiyatı Aylık Fikir ve Sanat Dergisi* 541, 22-31.
- Özpay, A. Bir kelebeğin fantazileri, *İlim ve Edebiyat Dergisi* 14/3, 30-35.
- Yazıcı, İ. (2005). Kur'an'a göre Hz. İsa'nın ref'i ve ilgili âyetlerin yorumlarının tahlili, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 20 / 20-21 (Mart 2005): 69-101.
- Yılmaz, M. (2013). *Kültürümüzde ayet ve hadisler*. İstanbul: Kesit Yayınları.